

**ТЕХНОЛОГИК ТАЪЛИМИ ҶЎҚИТУВЧИНИНГ ТАЪЛИМ
ТАРБИЯ СИФАТИНИ ОШИРИШДАГИ КОМПЕТЕНЦИЯСИ**

Наманган давлат университети

докторанти Ш.Турсунова

Технологик таълим йўналиши

талабаси Сотиволдиева Г

Аннотация: Касбий – педагогик компетенцияга эга бўлишда ўз устида ишлаш, ўз- ўзини ривожлантириш вазифалари ўзини ўзи таҳлил қилиш ва ўзини ўзи баҳолаш орқали аниқланади. Ҳз устида ишлаш – педагогнинг изчил равишда ўзининг касбий билим, кўникма, малака ва шахсий сифатларни ривожлантириб бориш йўлида амалий ҳаракатларни ташкил этишдир.

Калит сўзлар: Технология, таълим, тарбия, компетенция, касбий компетенция, билим, кўникма, малака

Республикаимиз таълим тизимида амалга оширилаётган кенг қамровли ислохотлар таълим-тарбия сифатининг юқори даражада бўлишини таъминлашга қаратилган бўлиб, ушбу йўналишда муваффақиятни белгиловчи асосий омиллардан бири – таълим муассасалари педагог кадрларининг замонавий билим, кўникма ва малакаларни эгаллаганлиги ҳамда таълимнинг инновацион ахборот-дидактик шаклларида қай даражада фойдалана олишлари ҳисобланади. Шу боис таълим соҳасидаги сифат ўзгаришлари ва юқори самарадорлик уларнинг жаҳон таълим талаблари билан мослиги ва педагогларнинг меҳнат фаолиятларида ўзлаштирган компетенциялари қай даражада амалиётга тадбиқ қилинаётганлигига боғлиқ. Таълим-тарбиядаги сифат ўзгаришлари ва юқори самарадорлик эса мазкур соҳага ижобий янгилик киритиш натижасида таъминланиб, педагогик инновацион жараён вужудга келмоқда.

Халқ таълимида педагогларнинг меҳнат фаолиятларида ўзлаштирган компетенциялардан фойдаланиши масаласи долзарб бўлмоқда.

“Компетенция” тушунчаси таълим соҳасига психологик изланишлар натижасида кириб келган. Шу сабабли компетенция “ноанъанавий вазиятлар, қутилмаган ҳолларда мутахассиснинг ўзини қандай тутиши, ноаниқ вазифаларни бажаришда, зиддиятларга тўла маълумотлардан фойдаланишда, изчил ривожланиб боровчи ва мураккаб жараёнларда ҳаракатланиш режасига эгалик” ни англатади.

Касбий компетенция, ижтимоий компетенция, махсус компетенция, психологик компетенция, методик компетенция, информацион компетенция, креатив компетенция, инновацион компетенция, коммуникатив компетенция, шахсий компетенция, технологик компетенция, экстремал компетенция турларига ажратамиз.

Касбий – педагогик компетенцияга эга бўлишда ўз устида ишлаш, ўз-ўзини ривожлантириш вазифалари ўзини ўзи таҳлил қилиш ва ўзини ўзи баҳолаш орқали аниқланади. Ўз устида ишлаш – педагогнинг изчил равишда ўзининг касбий билим, кўникма, малака ва шахсий сифатларни ривожлантириб бориш йўлида амалий ҳаракатларни ташкил этиши. Ўз устида излаш қуйидагиларда кўринади:

- касбий билим, кўникма, малакани такомиллаштириб бориши;
- Фаолиятга танқидий ва ижодий ёндашиш;
- Касбий ва ижодий ҳамкорликка эришиш;
- Ишчанлик қобилиятини ривожлантириш;
- Салбий одатларни бартараф этиб бориш;
- Ижобий сифатларни ўзлаштириш;

Педагогнинг мутахассис сифатида:

- аниқ мақсад, интилиш асосида педагогик жараённи такомиллаштириш;
- педагогик жараён самарадорлигини, ўзининг ишчанлик фаоллигини ошириш;
- изчил равишда янгиланиб бораётган педагогик билимларни ўзлаштириш;
- илғор технология, метод ҳамда воситалардан хабардор бўлиш;
- фаолиятига фан – техниканинг сўнги янгиликларини самарали тадбиқ этиш чораларини излаш йўлида олиб борадиган амалий ҳаракати унинг ўз устида ишлашини ифодалайди.

Педагогларнинг ўз устиларида изчил, самарали ишлашлари ишлашларида фаолиятга лойихали ёндаша олишлари кўл келади. Уларнинг лойихали ёндашув асосида куйидаги моделни шакллантира олишлари мақсадга мувофиқдир.

Педагогнинг касбий компетенциясига эга бўлишда ўзини таҳлил қила олиши ҳам аҳамиятли саналади. Ўзини ўзи таҳлил қилиш педагог томонидан касбий фаолиятда ташкил этаётган ўз амалий ҳаракатлари моҳиятининг ўрганилишидир. Ўзини ўзи таҳлил қилиш орқали педагог ўзини ўзи объектив баҳолаш имкониятига эга бўлади. Зеро, педагогларнинг касбий компетенцияси сифатларига эга бўлишида уларнинг ўз – ўзини баҳолаш малакаларига эгаллиги ҳам муҳимдир. Ўзини ўзи баҳолаш (ЎЎБ)- шахснинг ўз- ўзини таҳлил қилиши орқали ўзига баҳо бериши. Ўзини ўзи баҳолаш субъект учун шахсий имкониятларни ҳисоб китоб қилиш ,ўзига объектив баҳо бериш, ўзидан қониқишни таъминлайди. Ўз- ўзини баҳолаш шахснинг қобилиятини ўз кучи билан юзага чиқишига ёрдамлашиши зарур. Ўз-ўзини баҳолаш қийин, лекин шахсни бунга бевосита тайёрлаш мумкин. Ҳар қандай мутахассисда бўлгани каби педагогнинг ҳам ўзини ўзи самарали баҳолай олишига бир қатор омиллар таъсир кўрсатади.

Хулоса қилиб, педагог энг аввало, мулоҳазали, босиқ, ҳар қандай педагогик вазиятни тўғри баҳолай оладиган ҳамда мавжуд зиддиятларни бартараф этишнинг уддасидан чиқа олиши керак. Мулоқот жараёнида педагогнинг сўзларидан суҳбатдошига нисбатан хайрихоҳлик, самимийлик, дўстона муносабат, яхши кайфият сезилиб туриши зарур. Ҳозирги шароитда жамиятнинг педагогик касбига нисбатан қўяётган талаблари кун сайин ортиб бормокда ва бу талабларни амалда тўғри ташкил қилиш вазифаси педагогга боғлиқ. Ижодий фаолият олиб боровчи педагог фақатгина таълим олувчиларни муваффақиятли ўқитиш ва тарбиялаш, илғор педагоглар иш тажрибаларини ўрганиш билангина чекланиб қолмасдан, тадқиқотчилик кўникма ва малакаларига ҳам эга бўлиши лозим.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР

- 1.М.Пардаева, О.Мусулмонқулова, А.Қўшмонов”Ўқувчиларнинг таълим-тарбиясидаги муҳит: муаммо ва ечим”, методик қўлланма, Тошкент, 2015 йил
- 2.Ишмухамедов Р.Ж. Инновацион технологиялар ёрдамида таълим самарадорлигини ошириш йўллари. –Т.: ТДПУ, 2004.
- 3.Толипов Ў.Қ. Педагогик технология асослари. – Т.: “Мактаб ва ҳаёт” журнаliga илова, 11(035)-нашр, 2003.